

FORDELE OG ULEMPER VED TIDLIG SÅNING AF VINTERBYG

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Såning af vinterbyg senest 7. september er et alternativ til pligtige efterafgrøder. Generelt anbefales tidlig såning af vinterbyg ikke, fordi risikoen er for stor. Læs mere om overvejelser ved tidlig såning af vinterbyg.

INDHOLD

- Fakta og forventninger til tidlig såning af vinterbyg
- Hvordan skal reglerne om tidlig såning af vinterbyg bruges i praksis
- Økonomi
- Sortsvalg og udsædsmængde
 - Udsædsmængde
 - Lejesæd
- Ukrudtsbekæmpelse
- Sygdomme og skadedyr
 - Havrerødsot
 - Sneskimmel
 - Trådkølle
 - Bladsvampe

Tidlig såning af vinterbyg, dvs. senest 7. september, kan erstatte efterafgrøder. Se her, hvad du skal være opmærksom på, hvis du overvejer at så vinterbyggen tidligt!

FAKTA OG FORVENTNINGER TIL TIDLIG SÅNING AF VINTERBYG

DYRKNINGSRELATERET FOKUS

- Såning før 7. september kan generelt ikke anbefales. Såning midt i september giver normalt større udbytte
- Tidlig såning bør aldrig ske, hvor agerrævehale, rajgræs og væselhale er et problem, samt hvor der generelt er meget græsukrudt. Der er få midler mod græsukrudt i vinterbyg.
- Det forventes, at tidlig såning vil give en større variation i udbytterne mellem årene, da dyrkningen bliver mere følsom for udvintring, lejesæd, ukrudt, sygdomme og skadedyr
- Risikoen for manganmangel øges
- Havrerødsot vil optræde hyppigere, og risikoen er størst i milde områder og kystområderne. Vær opmærksom på bekæmpelsesbehovet om efteråret.

HVOR TIDLIGT KAN SÅS

- Vinterbyg er den af vintersædsarterne der egner sig dårligst til tidlig såning. Såning 1. september giver lavere udbytte end såning midt i september. Såning før 7. september kan generelt ikke anbefales. Er det muligt anbefales det at vælge vinterhvede eller vinterrug til den tidlige såning.

OVERHOLDELSE AF REGLER OG OPTIMERING AF KVÆLSTOFKVOTE OG ØKONOMI

- 4 ha. vinterbyg sået senest 7. september og indberettet senest 12. september erstatter 1 ha efterafgrøde
- Så efterafgrøder i alle marker, hvor der skal være vårsæd næste år. Så så meget vinterhvede og vinterrug som muligt senest 7. september, men vent med vinterbyggen
- For de fleste landmænd vil de økonomiske konsekvenser i valget af tidligt sået vinterbyg i stedet for etablering af efterafgrøde og efterfølgende vårbyg være neutrale eller negative
- Vær opmærksom på, om efterafgrøder i efteråret 2016 skal indgå i opfyldelsen af miljøfokusarealer.
- Vær opmærksom på kravet om minimum 2 eller 3 afgrøder for at få fuld arealstøtte
- Hvis der er ligeså god økonomi i vårsæd som vintersæd på arealet – så vælg en vis andel vårsæd

HVORDAN SKAL REGLERNE OM TIDLIG SÅNING AF VINTERBYG BRUGES I PRAKSIS

De generelle fordele og ulemper ved tidlig såning af vintersæd er beskrevet i [PlanteNyt nr. 2410 om tidlig såning af vinterhvede](#).

Tidlig såning af vinterbyg er ud fra en udbyttmæssig betragtning ikke så interessant og må generelt frarådes.

ØKONOMI

Der skal høstes ca. 5 - 7 hkg pr. ha mere i vinterbyg end i vårbyg for at give samme dækningsbidrag efter arbejde og maskiner som vårbyg inkl. etablering af efterafgrøder, når det forudsættes, at de afregnes til samme pris.

Landsforsøgene de seneste ti år viser en udbyttefordel til vinterbyg i størrelsesordenen 7 – 9 hkg pr. ha. Derfor vil økonomien i vinterbyg sået til normal tid typisk matche eller være lidt bedre end økonomien i vårbyg plus efterafgrøde.

Udbyttet i tidligt sået vinterbyg forventes lavere end udbyttet ved normal såtidspunkt, derfor er økonomien i en tidlig sået vinterbyg i forhold til vårbyg med efterafgrøde tvivlsom.

Nyeste såtidsforsøg i vinterbyg ligger dog 10 år tilbage. Har man gode erfaringer med tidlig såning af moderne vinterbygssorter, og kan man styre efterårsvæksten og angreb af bladlus, kan tidlig sået vinterbyg være et økonomisk alternativ til vårbyg plus efterafgrøde.

SORTSVALG OG UDSÆDSMÆNGDE

Vinterbyg, er den vintersædsart som er mest følsom i en hård vinter. Vinterbyg vokser kraftigt vegetativt og har et lavt behov for vernalisering, derfor er der en betydelig risiko for, at afgrøden vokser meget kraftigt til i efteråret, når den sås tidligt. Et fremskredent vækststadium ved indgangen til vinteren øger risikoen for udvintring betydeligt. Ydermere fremmer en kraftigt udviklet afgrøde risikoen for manganmangel og angreb af svampesygdommene trådkølle og sneskimmel, hvilket igen øger risikoen for udvintring. Dette er årsagen til, at vinterbyg er afgrøden med det snævreste såvindue fra omkring en uge ind i september til den 25. september, med det optimale tidspunkt midt i september.

Vinterhvede og vinterrug er således bedre egnede til tidlig såning end vinterbyg, dels pga. den større robusthed, dels pga. muligheden for et merudbytte ved tidlig såning.

Vinterbyg bør ikke sås meget tidligt (før 1/9). Vælges det at så vinterbyg tidligt (1/9 – 7/9) er det særligt vigtigt at vælge robuste sorter, der udvikler sig langsomt i efteråret og har en god overvintringsevne og tolerance overfor manganmangel. Viden om disse egenskaber er mangelfuld, man er henvist til at vælge sorter der har været på markedet i en årrække, og som

dermed har bevist deres robusthed.

[Til top](#)

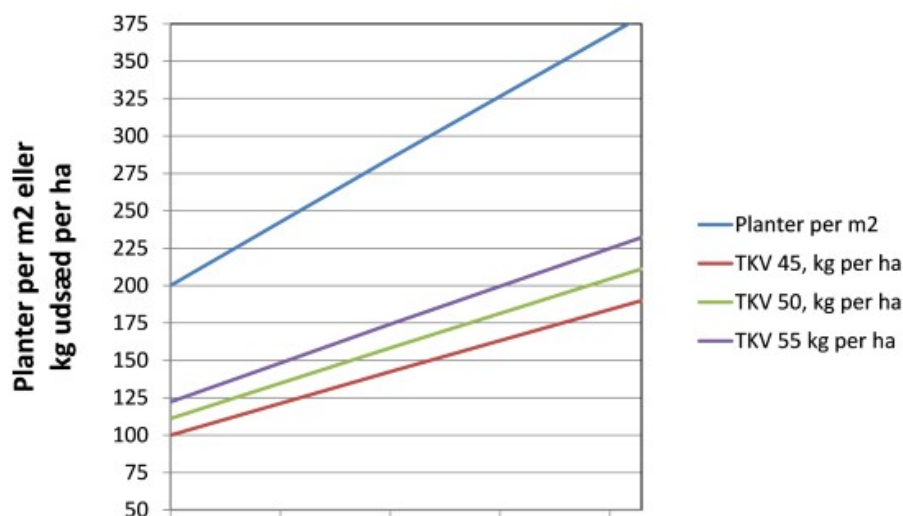
UDSÆDSMÆNGDE

Det anbefalede plantetal i vinterbyg ved såning midt i september er 275 – 300 planter pr. m², når de etableres i et optimalt såbed. Ved tidlig såning er der en betydelig risiko for, at plantebestanden bliver for tæt, og planterne presser hinanden opad, hvilket øger risikoen for udvintring, sneskimmel og lejesæd i afgrøden det følgende år. En tidlig sået plantebestand af passende tæthed fremmer derimod buskningen og udviklingen af en krybende vækst, som giver planterne bedre forudsætninger for at klare sig gennem vinteren.

I figur 1 vises anbefalede udsædsmængder i forhold til såtidspunktet. Udsædsmængderne gælder en gennemsnitlig dansk lokalitet. På kolde lokaliteter og i Nordjylland og Nordvestjylland hæves udsædsmængden, hvorimod udsædsmængden kan nedsættes på varmere lokaliteter og i det sydlige Danmark.

Der markedsføres fem hybridsorter til sæson 2017-18, Bazooka, Toreroo, Belfry, Mercurioo og Wootan. Hybridsorterne leveres manganbejdsede, og Bazooka og Belfry kan fås med insektbejdse. Den optimale udsædsmængde af hybridsorterne er væsentlig lavere, grundet deres høje pris. Producenten anbefaler at nedsætte plantetallet ved tidlig såning til 120 – 150 planter pr. m². Etableringen af få planter kræver omhyggelig tilberedelse af såbed og med selve såningen. En dårlig fremspiring resulterer i huller med manglende planter.

I en ny forsøgsserie etableres hybrid og konventionelle sorter af vinterbyg, ved to udsædsmængder på 130 planter pr. m² og 220 planter pr. m². I forsøgene 2015-16 er der opnået et lidt større udbytte ved den lave udsædsmængde, se [Plantenyt nr 2412](#). Det understreger behovet for at gå ned i udsædsmængde, når vinterbyg etableres tidligt. Forsøgene overvintrede uden problemer og med en passende kraftig plantebestand.

01-sep 08-sep 15-sep 22-sep 29-sep

Figur 1. Anbefalede plantetal, samt udsædsmængder ved tusindkornsvægte på henholdsvis 45, 50 og 55 og en markspiring på 90 pct. ved såning mellem den 1. september og den 1. oktober.

LEJESÆD

Tidlig såning fremmer risikoen for lejesæd, derfor er det vigtigt, at plantetallet tilpasses såtidspunktet. I foråret ved begyndende vækst tages der til stilling til behovet for vækstregulering, som afhænger af afgrødens tæthed. Tyske erfaringer viser, at det ikke er rentabelt at vækstregulere i efteråret.

UKRUDTSBEKÆMPELSE

I vinterbyg er der færre muligheder for at bekæmpe græsukrudt end i de øvrige vintersædsafgrøder. Tidlig såning af vinterbyg må derfor kraftigt frarådes, hvor agerrævehale, rajgræs og væselhale er et problem, samt hvor der generelt er meget græsukrudt. Vær også opmærksom på at tidlig såning af hybridsorter med meget lav udsædsmængde giver mere plads til ukrudtet. Til gengæld har hybridsorterne en god konkurrenceevne, hvilket tæller modsat vej. I hvede er det i talrige forsøg vist, at såtid har større betydning for forekomsten af ukrudt end sorternes konkurrenceevne. Det må formodes, at det samme er gældende for vinterbyggybriderne.

Læs mere om ukrudtsbekæmpelse ved tidlig såning i *Plantenyt* om tidlig såning af vinterhvede.

Se forslag til løsninger i '[Ukrudtsbekæmpelse i vinterbyg om efteråret](#)' og '[Ukrudtsbekæmpelse i vinterbyg om foråret](#)'. Ved tidlig såning bør der vælges doseringer i den høje ende af de angivne doser.

[Til top](#)

SYGDOMME OG SKADEDYR

Flere skadegørere fremmes af tidlig såning. Den vigtigste er havrerødsot, som kan være meget tabsvoldende.

HAVRERØDSOT

Tidlig såning fremmer angreb af havrerødsot. For hver uges udsættelse af såtiden ses op til en halvering af angrebene. Generelt ses de kraftigste angreb ved såning før cirka 10.-15. september. Årsagen er, at bladlusene om efteråret søger attraktive værtplanter. Derfor er de tidligst fremspirede marker mest udsatte. Derudover har bladlusene længere tid til at overføre viruset i tidligt såede marker, før kulde sætter en stopper for deres aktivitet.

Forekomsten af bladlus kan hvert efterår følges i planteavlskonsulenternes registreringsnet på [www. landbrugsinfo.dk/regnet](http://www.landbrugsinfo.dk/regnet). Der bedømmes her angreb af bladlus i tidligt såede marker i de mest milde områder af landet.

Ved angreb af bladlus i efteråret i tidligt såede marker viser forsøg og erfaringer, at der kan opnås en tilfredsstillende bekæmpelse ved 1-2 velplacerede sprøjtninger med skadedyrsmidler. Der findes en klimamodel, der kan inddrages til hjælp til at fastlægge bekæmpelsestidspunktet, hvis der bliver bekæmpelsesbehov. Graddageberegneren findes på Landbrugsinfo.

Se nærmere om modellen og om havrerødsot i [Havrerødsot i vintersæd](#).

Billede 1. Havrerødsot i vinterbyg. De angrebne planter er gule og udviser dværgvækst.

Billede 2. Havrerødsot i vinterbyg i foråret 2015. Højre del af vinterbygmarken og forageren blev sprøjtet 5. november 2014. Der blev sprøjtet sent, fordi nedbør umuliggjorde kørsel i oktober. I november blev der igen fugtigt, og sprøjtning blev indstillet, så den sidste del af marken til venstre ikke kunne behandles.

SNESKIMMEL

Sneskimmel er kun relativt sjældent et problem, men fremmes af tidlig såning, fordi kraftig plantevækst og snelag fremmer svampen. Sneskimmel optræder ofte i markkanten, hvor der på grund af læforhold ligger sne i en længere periode i vinteren.

Der er givet en mindre anvendelse til Folicur Xpert mod sneskimmel, men vær opmærksom på, at efterårsanvendelse tæller hårdt i triazolreglerne.

Randbehandling er i mange tilfælde tilstrækkelig, og herved kan triazolreglerne lettere overholdes ved svampesprøjtning i foråret.

Se nærmere i [Mindre anvendelse til Folicur Xpert mod sneskimmel i vintersæd og frøgræs](#).

TRÅDKØLLE

Vinterbyg kan angribes af trådkølle, som ses med års mellemrum. Angreb kan forekomme i kraftigt udviklede marker med forfrugt vinterbyg eller kun et vinterbygfrit år. Behandling mod sneskimmel har også effekt mod trådkølle.

BLADSVAMPE

Bladpletsvampe og bygrust fremmes af tidlig såning, mens meldug fremmes af sen såning. Forsøg med bekæmpelse af bladsvampe om efteråret har oftest ikke været rentabel. Der er ikke længere midler på markedet, som er godkendt til bekæmpelse af bladsvampe om efteråret.

[Til top](#)

Kontakt din [lokale rådgivningsvirksomhed](#), hvis du vil vide mere om dette emne.